

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

19., 20. in 21. julija
FESTIVALA «DELA»
v DOBERDOBU in ZGONIKU
(Spored je objavljen na 4. strani)
Festival v DOLINI
2., 3. in 4. avgusta

UREDNIŠTVO in uprava: 34131 Trst,
Ul. Capitolina 3 - Telefon 744046, 744047

DOPISNIŠTVO za goriško pokrajino:
34170 Gorica, Ul. XXIV. Maggio 18 -
Telefon 24-36

NAROČNINA: Letna 1000 lir, polletna 550
lir. Poštni tekoči račun: Trst 11/7000

Obnovljena izdaja - Leto XXI. - Štev. 9 (739)

TRST - 18. julija 1969

Posamezna številka 40 lir

Printed in Italy - Sped. in abb.
Quindicinale - post. Gruppo II

Za temeljit demokratičen preokret

Dogodki prejšnjega tedna so spremenili politični položaj v Italiji. Izstop socialdemokratov iz socialistične stranke in padec vlade, ki ji predseduje Rumor, kažeta kako huda je sedanja politična in družbena kriza v državi. Po drugi strani pa ti dogodki potrjujejo, kako nujno potrebna je nova politika, kako nujno potreben je temeljit preokret. Na to opozarja tudi vodstvo KPI v dokumentu, je bil objavljen prejšnji teden.

Izraz zahteve po novi politiki prihaja iz vrst delavcev, ljudskih množic, pa tudi iz velikih in enotnih bojev, ki pretresajo državo tako na severu kot na jugu. V teh bojih sodelujejo velike množice delavcev, kmetov in študentov.

Zahteva po preokretu je prišla do izraza že na lanskih političnih volitvah; prišla je do izraza tudi v Trstu, ki gospodarsko propada, kar potrjuje primer ladjedelstva, kar potrjuje primer izravnice Sv. Marka; prihaja do izraza v Gorici, kar potrjuje tudi zadeva SAFOG in Nuova San

minister zadnje vlade leve sredine objavil v parlamentu, da slovenskih vprašanj sploh ni. Krščanska demokracija je trdila, da v videmski pokrajini Slovencev ni in je skupaj s fašisti in liberalci v deželnem svetu zavrnila resolucijo komunistov, ki zahteva priznanje pravic Slovencev v tej pokrajini.

Lahko bi naštevati še dlje. Omenili bi lahko pereča vpra-

šanja slovenske šole, uporabe slovenskega jezika in še vrsto drugih vprašanj, ki potrjujejo, da smo Slovenci v Italiji državljanji druge kategorije. In lahko bi dokazali, da leva sredina ni prav nič storila za to, da bi se položaj spremenil.

Tudi zato je potrebna nova politika, nova vlada, taka vlada, ki bo sposobna rešiti vprašanja (Nadaljevanje na 4. strani)

Resolucija vodstva KPI

Vodstvo Komunistične partije je dne 8. julija 1969 objavilo naslednjo resolucijo:

«Italija potrebuje novo politiko. To potrjujejo etnotni boji delavcev in ljudskih množic. Zaveščanje o nujnosti sprememb se je v zadnjem času močno razširilo tudi v strankah, ki so vladale v državi. Socialdemokratski razkolniki so izstopili iz Socialistične stranke z namenom, da bi zavrnili spremembe, ki jih zahtevajo delavske množice in vse levčarske sile. Konservativne sile podpirajo spletke razkolnikov.

Te spletke je moč zavrniti in jih je treba zavrniti. Treba je zavrniti tudi nevarnost avtoritarne evolucije, ki obstaja v sedanjem političnem položaju. Velike, prevladujoče so sile v državi, ki se zoperstavljajo poskusom desnice. Boj se je začel v notranjosti dveh najpomembnejših vladnih strank.

Na kongresu krščanske demokracije se je začela bitka proti smernicam in stališčem vladajoče skupine. Uveljavila se je leva struja v tej stranki. V socialistični stranki je prodrla nova večina, ki se ni uklonila izsiljevanju, ki je prihajalo iz raznih strani, medtem ko je socialdemokratska desnica dokazala svoj razkolniški in protidemokratski značaj.

Vlada predsednika Rumorja je padla. Krizo je treba rešiti na tak način, da bo moč napredovati, nikakor pa ne tako, da bi bila prizadeta demokracija v državi. Nesmiselno in nevarno bi bilo vračati se nazaj, obnavljati centrizem. Potreben je demokratičen preokret. KPI se bo za to borila. Zavzemala se bo za preokret in bo budno pazila na vsak korak, ki bo storjen v tej smeri.

Italija nujno potrebuje tako vlado, ki bo znala upoštevati zahteve ljudskih množic ter navezati stike s silami, ki te množice v največji meri zastopajo; potrebuje tako vlado, ki bo pristopila k reševanju neodložljivih vprašanj in k utrjevanju demokracije, uresničevanju reforme struktur; tako vlado ki bo spoštovala pravice delavcev in ki bo sposobna voditi avtonomne iniciative na področju zunanje politike ter v korist miru. KPI je pripravljena k vsem tem rešitvam dati svoj delež. Pri iskanju teh rešitev je potrebno združiti, čeprav izhajajoč z različnih stališč, vse demokratične in levčarske sile. Parlament mora biti sedež svobodne in demokratične

dialektive, preko katere naj se dejansko določajo usmeritve državne politike. Treba je v celoti obnoviti zaupanje ljudskih množic v demokratične ustanove. KPI meni, da obstajajo pogoji za to, da se sedanja kriza reši. Delavski razred in ljudske sile, kakor tudi mlade generacije naj še naprej vodijo boj za delo, proti izkoriščanju, za boljše življenjske pogoje, za obrambo in utrditve demokracije, za mir. Boj je treba organizirano voditi in v njem morajo odgovorno sodelovati najširše množice. Preprečiti je treba provokacije, ki jih počenjajo reakcionarne in magnetske skupine, učvrstiti in razširiti je treba sodelovanje demokratičnega javnega mnenja pri družbeni in politični obnovi države».

Jože Srebrnič

Dne 11. julija je minilo 25 let od tragične smrti Jožeta Srebrniča, neuklonljivega borca proti fašizmu, enega od ustanoviteljev KPI, prvega Slovenca - komunistu v rimski poslanski zbornici.

Ob 25-letnici njegove smrti je bila v Doberdolu slovesna spominska svečanost, na kateri so bili prisotni tudi predstavniki Združenja italijanskih partizanov in predstavniki Zveze borcev in Zveze komunistov iz Nove Gorice. Spominsko slovesnost v Doberdolu sta priredili goriška federacija in doberdobska sekcija KPI. Tržaška federacija KPI je počastila spomin tovariša Srebrniča sinoči, 17. julija v Ljudskem domu v Trstu.

Tržaška federacija KPI je ob 25-letnici tragične smrti Jožeta Srebrniča izdala posebno brošuro, ki jo je uredil Mirko Kapelj.

(Sestavek o Srebrniču objavlja mo na 3. strani, o spominski proslavi c Doberdolu pa na 4 strani lista).

Slovenska strokovna šola v Trstu

Slovenska srednja strokovna šola industrijske smeri v Trstu bo dokončno začela delovati z začetkom šolskega leta 1970/71.

To vest je sporočil dr. Zvonko Perišič, predsednik jugoslovanske delegacije mešanega jugoslovansko-italijanskega odbora za izvajanje posebnega londonskega sporazuma.

Dr. Perišič je povedal tudi, da je bilo z italijanske strani zagotovljeno, da bo storjeno kar je mogoče, da bi lahko prvi razred omenjene slovenske strokovne šole odprli z začetkom šolskega leta 1969/70, tako da bi vpisovanje vanj začelo istočasno z vpisovanjem v ostalih višjih srednjih šolah.

Sporočilo dr. Perišiča, da bo slovenska strokovna šola v Trstu dokončno začela delovati prihodnje leto in da je bilo z italijanske strani zagotovljeno, da bo storjeno vse kar je mogoče, da bi lahko prvi razred te šole odprli že letos, je slovenska javnost prejela z zadovoljstvom.

Slovenci že več let zahtevamo to šolo, saj živo občutimo potrebo po njej. O zadevi se je že mnogokrat govorilo tudi v deželnem svetu, pristojnih parlamentarnih komisijah in v krajevnih ustanovah. To zahtevo so ob podpori vseh Slovencev odločno zagovarjali komunisti in tudi predstavniki nekaterih drugih političnih skupin.

Povsem upravičeno je upanje, da bo prvi razred že letos začel delovati in da bodo torej odstranjene vse ovire, ki so jih (Nadaljevanje na 4 strani)

Prihodnja redna številka našega lista bo izšla 29. avgusta

Giorgio. Da je preokret potreben in nujen priča nazadovanje števil zaposlenih, naraščanje izseljevanja, večanje druginje in slabšanje življenjskih pogojev. Gre pri tem tudi za vprašanje demokracije, omejevanja deželne avtonomije in nespoštovanja temeljnih pravic Slovencev.

Vsa ta in mnoga druga vprašanja je treba rešiti. Le tako bo snoč premostiti politično in družbeno krizo.

Sedanja kriza je izraz faliranja leve sredine in njene politike, ki ni rešila nobenega vprašanja. Je dokaz, da je leva sredina — propadla.

Komunistična partija je že od vsega začetka zahtevala spremembo poti. Trdila je, da je za napredovanje nujno pristopiti k reševanju perečih vprašanj.

Vzemimo za primer naša specifična vprašanja, položaj slovenske narodnostne skupnosti v naši deželi. (Lahko vzamemo za primer tudi vprašanja delavca, študenta, ali vprašanje socialnega in zdravstvenega zavarovanja, ki tako težijo usakogar izmed nas.) Leva sredina je sejala iluzije tudi med Slovenci. Določene politične sile so te iluzije vneto zagovarjale. Kaj kmalu se je izkazalo, kako daleč segajo laži in goljufije. Pri kazoval so med drugim, da imenovanje slovenskega odbornika v neki občinski upravi ali kakšna druga skromna koncesija lahko odpre pot k reševanju temeljnih vprašanj. Mi smo trdili, da se na tak način ne rešujejo temeljna vprašanja. In ker smo tako trdili, so nas grajali. Očitali so nam, da smo večni nezadovoljneži, opozicionalci in sektaši.

Toda dejstva so dejstva. Po obdobju lažnih obljub je notranji

Glas vpijočega v puščavi

Morda bi «pismo iz Slovenije», ki ga je objavil katoliški tednik, sploh ne potrebovalo komentarja. Toda bravci brez dvoma vedo, kako zvesto spremljamo pisanje tega tednika, kako resno jemljemo vsako trditve in se vprašujemo: «Kaj so hoteli tokrat povedati NOVEGA», recimo, tako — «koncilskega?»

Pismo iz Slovenije, skorajda iz «tujine», če drži udomačeno izrazoslovje goriškega kronista, pripisuje primorskim komunistom osnovno značilnost, da so «zabiti». Seveda, ne smemo tega jemati kot navadno, pocestno psovko, gre torej za globlje spoznanje duha, bridko priznanje ne moči «katoličana» in Slovenca, ki bi rad prosvetlil narod.

Primorski komunisti so «zabiti», trdi. In se pri tem verjetno čuti krivega, ker jih ni mogel prosvetliti. «Bolj zabiti, kot tisti v Sloveniji», in ga pri tem stisne v grlu, ko se spomni tistega strašnega trenutka, ko je — novi Cankar — vstal pred množice, dvignil roko, zaokrožil usta, da bi spregovoril težko resnico, umno besedo, zveličaven nauk... in narod ga ni poslušal. Ni utihnil, ko je roka stala že nekaj trenutkov, kot mila prošnja proti oblačnemu nebu, cankarjevska usta so izgubila krožno obliko in se skremžila; na-

rod je plesal polko in se samoupravljaj. Zanj se ni zmenil.

Pomisli! Je, neznani pisec iz Slovenije, ki za njegovim anonimnim podpisom čutimo duhovnega velikana — neupoštevane genija, da je morda kriv temu «strašni» ustroj, socialistična ureditev, ki je zaprla usta Slovincu, mu prepovedala mi sliti, zvezala roke, ki bi tako rade zaposlake novi Besedi neznanega velikana.

Roka, ki je dotedaj nemo kazala v nebo, se je spustila, težka pest, na mizo, da so kozarci zažvenketali. Odločitev je bila težka, toda velikega pomena: sklenil je odrediti najprej «svobodno zamejstvo», kjer človeškega duha ne tare socializem, kjer Slovenec uživa popolno svobodo...

Kot Janez Krstnik, kot glas vpijočega v puščavi se je neznanec podal iz «tuj Slovenije» v zamejstvo, kjer bere narod katoliški glas in hodi k večernicam ter spoštuje — o, prepričanje, kakšna je tvoja moč! — duhovna in žandarja...

Vidite, zaradi velike vere, upanja, ljubezni tega človeka do svojega naroda, globoko sočustvujemo z njim. Prišel je, misijonar resnice, bič narodov, v primorske kraje, na Kras, v Breg, v miljske hribe in odkril,

da so Slovenci tu «še bolj komunisti kot v Sloveniji».

Namrdnil se je, obrnil hrbet kraškim domačijam, prašnim cestam, spomenikom iz belega kamna z rdečo zvezdo, utrnil solzo, in ga preklel: «Ne razume me, narod ZABITI!»

Odkorakal je žalostno in napisal grenko pismo v preteklost. Grenko pismo «Katoliškemu glasu», verjetno zadnje pismo pred samomorom. Kaj mu še preostane. «Slovenstvu» z belo zastavo ne more več verjeti, narod mu je obrnil hrbet, ni ga razumel, verjame komunistom. Tu in onstran meje, kljub svobodi!

Ne, genij! Ne, znanilec novih, že zdavnaj pokopanih časov! Ne veži si konopca za vrat, v svojem bridkem obupu. Se je pot, še je narod, ki te lahko razume.

Stopi, daj no — ne vedi se kot otrok — v poslovalnico JATA in zaprosi za listek. V Argentino! Preko morja. Tam so, ki te razumejo, ki niso bili zabiti in so znali, izvoljena manjšina, obrniti puške proti narodu. Tudi njih je «zabita» drhal zavrgla (nehvaležni!)... Pojdi, tolažnik, in če ti je dolgčas, piši... Katoliški tednik ti bo rad objavil pismo, iz Argentine še posebej.

***

Jože Srebrnič

(Ob 25-letnici njegove tragične smrti)

Jože Srebrnič je bil eden najpomembnejših učiteljev in voditeljev delavskega gibanja v naši deželi. Njegov življenjski je dejansko življenjski delavskega gibanja v zadnjem polstoletju. Velikina Srebrniča je zlasti v tem, da je od mladosti pa do tragične smrti nepretrgoma, skozi vseh štirideset let, neumorno deloval ter se žrtvoval za uresničitev idealov, katere je označeval — za socializem.

Srebrnič je bil rojen v Solkanu leta 1844, študiral je v Gorici, kjer je leta 1905 napravil zrelostni izpit, nakar je nekaj časa obiskoval oficirsko šolo a ni sprejel nobene čine. Kasneje se je vpisal na pravno fakulteto v Gradcu a zaradi slabega zdravlja, predvsem pa zaradi pomanjkanja sredstev ni mogel študija dokončati. Vrnil se je domov in se pri očetu, ki je bil mizarjski mojster, izučil za mizarja.

Ze kot študent v Gorici se je Srebrnič začel zanimati za družbeno in politična vprašanja. Skupaj z nekaterimi sovrstniki, se je pripravljal na boj proti avstrijskemu imperializmu. Ob izbruhu prve svetovne vojne so ga poslali kot navadnega vojaka na bojišče, kjer pa se je prostovoljno predal ruskim vojakom, ker ni hotel svoje in ruske krvi prelivati za interese imperializma. V Rusiji se je pridružil boljševikom in je aktivno sodeloval v obrambi socialistične revolucije. Leta 1919 se je vrnil domov in nadaljeval delo, ki ga je zaradi vojne prekinil. Obnavljal je delavske organizacije, ustanavljal podružnice Ljudskega odra, širil delavski tisk. Bil med prvimi, ki so po kongresu v Livornu leta 1921 vstopili v Komunistično partijo Italije. Zavzemal se je za vstop slovenskih socialistov v KPI.

Na volitvah v državni zbor leta 1924 je bil Srebrnič izvoljen za poslanca. Navzlic hudemu terorju je takrat KPI na Tržaškem in Goriškem prejela nad 20.000 glasov.

V državnem zboru je Srebrnič ostal samo dve leti, kajti leta 1926 je fašistična oblast odvzela mandat komunistom in socialistom. Tedaj je bil Srebrnič odveden v zapor in nato v konfinacijo, kjer je ostal — razen krajše dobe, ko je bil na začasni «svobodi», seveda pod strogim policijskim nadzorom — celih 17 let.

Leta 1939 je Srebrniču, uspelo pobegniti v Jugoslavijo, kjer pa so ga klerikalne oblasti aretirale in izročile fašistom, ki so ga seveda ponovno zaprli in kasneje odpeljali v konfinacijo na Ventotene. Osvobojen je bil šele po padcu fašističnega režima leta 1943. Takoj po vrnitvi domov se je povezal z osvobodilnim gibanjem ter odšel k partizanom. Z veliko vne-

mo je deloval zlasti na političnem in organizacijskem področju. Sredi dela in ko se je že kazal prvi sij svobode, je dne 11. julija 1944 utonil v Soči.

Jože Srebrnič je bil dosleden borec proti fašizmu, tovariš s tovariši, prijatelj s prijatelji. Zagovaljal je socialne in narodne interese ljudstva, razgovarjal bratstvo med slovenskim in italijanskim proletariatom, obsojal pa je kapitulantsko politiko ozkega kroga slovenskega meščanstva, ki je iskalo kompromise s fašizmom.

Na Sovjetsko Rusijo ni nikoli pozabil. Vselej je govoril o njej z velikim spoštovanjem.

Ivan Regent, ki je bil Srebrničev sovrstnik in prijatelj, je zapisal: «Jože Srebrnič je vse svoje življenje resnično pretrpel v boju. Bil je junaški bojevnik za bratstvo med narodi in za pravice delovnega ljudstva. Njegovo ime bo ostalo na častnem mestu. Ljubezen do svojega slovenskega naroda in do vsega delovnega ljudstva ga je že v mladih letih napolnila v socialistično gibanje, v katerem si je zaradi učnosti, skromnosti, zlasti pa zaradi delavnosti pridobil veliko zaupanje...»

Leopoldo Gasparini, ki je bil prav tako kot Regent, Srebrničev sovrstnik in prijatelj pa je zapisal:

«Številni borci so ohranili vero v idejo socializma (Gasparini je mislil na težko dobo pod fašizmom. Op. uredn.), toda pogostoma so to vero hranili v sebi in le zase na skrivnem, Jože Srebrnič pa se je boril vedno in brez najmanjšega prestanka. Nikoli ni padel v dvom, nikoli ga ni premagalo malodušje, niti takrat ko je preživljal najbolj kritične in nevarne trenutke življenja in borbe. Tudi v teh trenutkih je našel način in obliko organizacije in borbe. To je iz skromnega Srebrniča naredilo velikana, ki je lahko za vzor najboljšim borcem mlade generacije.»

Marija Bernetičeva pa pravi v svojih spominih:

«Jože Srebrnič je vselej odločno branil zapostavljene, se boril proti zatiranju narodov. Bil je priljubljen voditelj slovenskega in italijanskega delovnega ljudstva. Se posebno je ljubil svoj narod in tudi zato je z veliko vnemo proučeval njegovo zgodovino. Vprašanje narodne osvoboditve je združeval z bojem delavskega gibanja ter s perspektivo revolucionarne družbene preobrazbe v duhu proletarskega internacionalizma in bratstva med narodi. Neomajno je veroval v osvobodilno poslanstvo delavskega razreda; bil je prepričan, da bo v novi, socialistični družbi zavladala nova, delavska pravica.»

MIRKO KAPELJ

Seminar slovenskega jezika, književnosti in kulture v Ljubljani

Petega seminarja slovenskega jezika, književnosti in kulture v Ljubljani, ki je trajal od 30. junija do 12. julija 1969, se je udeležilo 80 profesorjev, med njimi največ univerzitetnih profesorjev in asistentov iz Evrope, Združenih držav Amerike in Kanade. Iz Italije je bilo 17 udeležencev, iz Sovjetske zveze pa 6. Trst je imel najmočnejšo prisotnost s profesorji srednjih šol in študenti.

Slušatelji so se seminarja prizadevno udeleževali. Vsa predavanja so bila razmnožena in razdeljena med številne udeležence.

Namen seminarja je, da slavisti vključijo v svoje študije večji del slovenistike, kot je bilo to do sedaj storjeno.

Srečanje s slovenskimi pisatelji v Domu književnikov pa je pospešilo medsebojne stike. Slavisti so lahko izmenjali svoje misli in se izredno natančno domenili glede prevodov in osnutkov izvornih tekstov.

Izlet v Vinico v Beli krajini ob 20-letnici smrti Otona Župančiča je omogočil gostom - slovenistom obujanje spomina na vitalnega ekspresionističnega pesnika in ogled raznih muzejev, zlasti obisk slikarske galerije v Novem mestu, kjer pripravljajo retrospektivno razstavo slikarja Božidarja Jakca.

Em. C. RENKO

Preteklo soboto je pevski zbor Vasiliy Mirk s Proseka - Kontovela priredil koncert na dvorišču Kraške hiše v Repnu. S tem koncertom je zaključil svojo letošnjo sezono. Kot je znano je zbor Vasiliy Mirk pred kratkim gostoval na Škotskem, kjer je doživel zelo velik uspeh

Razmišljanja o občnem zboru SPZ v Gorici

Občni zbor Slovenske prosvetne zveze, ki je bil 15. junija v Gorici, je obravnaval važna vprašanja. Pravimo razpravljaj, ne rešil. Nekatera stališča, ki so prišla na dan na občnem zboru, terjajo poglobljeno analizo pa tudi razčiščenje. Na občnem zboru je bila še enkrat slovesno potrjena zvestoba načelom protifašističnega in narodno osvobodilnega boja. Naglašena je bila nujnost prilagoditve prosvetne in kulturne dejavnosti obstoječi stvarnosti. Poudarjena je bila nujnost slovenske prosvetne dejavnosti tudi v tistih krajih, ki so v narodnostnem pogledu najbolj izpostavljeni. Razprava, ki se je začela v Gorici, se bo vsekakor nadaljevala. V dananji številki objavlja mo prvi prispevek, ki ga je napisal tovariš Dr. Karel Siššević.

Na prvi pogled se je ves občni zbor SPZ v Gorici vrtel okrog vprašanja pristopa SPZ v ARCI (Associazione ricreativa culturale italiana). Iz objavljene razprave je razvidno, da so se popolnoma odklonilno izrekli o pristopu SPZ v ARCI naslednji delegati: A. Terčon (PD Gruden - Nabrežina), A. Kalc (PD Prosek - Kontovel), S. Pertot (PD Barkovlje), U. Vrabec (glasbenik - Trst). Izrekli so svoje pomisleke, predlagali odgoditev zadeve in ponovno razpravo v društvi predstavnikih: M. Waltritsch (Klub Simon Gregorčič - Gorica), M. Magajna (PD Cankar - Sv. Jakob v Trstu), V. Cotič (SP Sovodnje). Na občnem zboru je bilo zastopanih 29 društev. Iz tega je razvidno, da so se brezkompromisno izrekli proti pristopu SPZ v ARCI govorniki v imenu 3 društev in 1 pevskega zbora (če je Vrabec govoril tudi v imenu zbora Gallus), da so se zavzeli za ponovno razpravo po društvi, dopuščajoč demokratični izhod iz nastalega položaja, govorniki v imenu 2 društev in goriškega kluba.

Zaključki so lahko naslednji: na občnem zboru je bilo zastopanih 29 društev, 4 njihovi predstavniki so bili proti pristopu, kar pomeni 25:4, 3 pa za novo razpravo, kar skupno pomeni 22:7. Nihče od tistih, ki so sprejeli med sklepi tudi formulacijo «SPZ je laična in napredna kulturna ljudsko - prosvetna organizacija Slovencev, ki živi v Italiji, in je izvenstrankarska organizacija», in so se odklonilno izrekli v zvezi s predlogom za pristop SPZ v ARCI, ni pomislil, da

bi ob gornji formulaciji bila samo ob sebi umevna tudi metoda demokracije pri sprejemanju določenih sklepov, ki se tičejo življenja in dela SPZ. Kaže pa, da se demokratična metoda sprejemanja sklepov, kar med drugim pomeni glasovanje in podrejanje manjšine večini, čemur se tudi pravi demokratična dialektika, ne upošteva. Zato ni nič čudnega, če se vsiljuje umestno vprašanje o tem, zakaj ne more na občnem zboru SPZ delovati ustroj demokracije, ki bi bil privedel do določenih rezultatov?

Jasno je, da se v nekaterih organizacijah ali gibanjih ne more in ne sme vsiljevati mehanizem glasovanja po delegatih ali pa se celo ne sme vsiljevati glasovanje, ker gre za organizacije ali gibanja koalicijskega značaja z nosilci najrazličnejših interesov. Vsiljevanje takozvane glasovalno - demokratične dialektike bi imelo v mnogih primerih nedemokratične posledice. Ali je to primer SPZ? Tu je treba iskati del odgovora na zastavljeno vprašanje. Ali je SPZ koalicija nosilcev različnih interesov, je gibanje, ki seštevava več različnih skupin ali pa organizacija 29 društev, je «konfederacija», je «federacija» ali enotna organizacija? Kolikor je znano, je bila do sedaj SPZ obravnavana kot enotna organizacija, ki ne zajema samo 29 društev, temveč ima širše, globlje in bolj razvejane cilje od vodenja določenega števila društev, tudi zato, ker sedanje število ni njeno izhodišče in ne

more biti njena perspektiva, saj bi v primeru obstoja le zaradi teh društev lahko res bila koordinacijski odbor, ki naj bi se tudi tako imenoval.

Zato samo, če imamo SPZ za koordinacijski odbor 29 društev, lahko razumemo pomanjkanje glasovalne dialektike. V tem primeru bi bila društva popolnoma samostojna in bi o svojih pristopih lahko sklepala kot taka: n. pr. po primeru ARCI 22 društev bi takoj pristopilo, 4 nikoli, 3 pa morebiti v prihodnosti.

Če pa imamo SPZ za enotno organizacijo, katere delovanje ni le seštevek delovanja 29 sedanjih društev, pač pa izvajanje določene politike, ki je tudi, a ne izključno, sad sinteze programov posameznih včlanjenih društev, tedaj njen občni zbor je telo, na katerem se mora razpravljati o celotni politiki, o njeni usmerjenosti, o preteklosti in prihodnosti, a vsestransko v mejah možnosti objektivno, z visokim ciljem razvoja slovenske narodnostne skupnosti. Jasno je, da se v tem primeru vsiljuje načelo demokratičnosti njegovega delovanja, kar pomeni tudi glasovanje (njegovih oblik je več) in obveznosti za manjšino, da se podredi večini z vso možnostjo, da se do naslednjega občnega zbora bori za spremenitev odnosov v notranjosti organizacije. Kdor se demokratične igre v notranjosti lastne organizacije ne drži, je slabo razumel bistvo demokracije ali pa zasleduje druge cilje.

In tu, po mojem, tiči precej a ne preveč prikrito jedro vprašanja. Eden izmed predstavnikov društev, A. Terčon za PD I. Gruden - Nabrežina, je postavil v ospredje značilnosti SPZ, ne pa pristopa v ARCI. V tej zvezi je dejal v polemiki s poročilom tajništva SPZ, kjer je bilo v določenem kontekstu rečeno, da je organizacija «socialistič-

K. SISKOVIC

(Nadaljevanje na 4. strani)

Jože Srebrnič skupaj z drugimi protifašisti v konfinaciji na otoku Ustica (leta 1927)

S tržaškega ozemlja

Openski tramvaj v upravi Acegata

Openski tramvaj bo prešel v upravo tržaškega občinskega podjetja ACEGAT. Zadevni sklep je tržaški občinski svet potrdil na svoji redni seji v torek, 15. julija 1969.

Kot je znano so se pri upravljanju openskega tramvaja svojčas dogajale zelo meglene zadeve. Zaradi tega je prišel pred sodišče tudi bivši tržaški župan Franzil; bivši ravnatelj tramvajskega podjetja pa je bil sojen.

Pred kratkim sta komunistična občinska svetovalec Dolfi Wilhelm in Arturo Calabria naslovila na župana vprašanje, v katerem ga opozarjata, na nevdružne pogoje, v katerih morajo delati uslužbenci.

Med drugim sta svetovalec navedla, da je v delovnih prostorih (mehanične delavnice, skladišča, slačilnice, higienske naprave) vidno pomanjkanje vsakršnega vzdrževanja. Kot primer navajata trditve delavcev, da morajo delati v delavnici z dežnikom v deževnem vremenu, ker streha pušča. Stalno nevarnost predstavljajo stroji, pri katerih ni najenostavnejših varnostnih naprav.

Glavno vprašanje pa je, tako poudarjata svetovalec, v zvezi s številom zaposlenih. Zadnja leta je bilo upokojenih 24 uslužbencev katerih mest ni nihče zasedel. Nastale so vrzeli, ki jih je težko zapolniti. Zato morajo uslužbenci delati v več izmenah. Edini čistilec nastopa občasno v vlogi sprevednika.

Svetovalec zahtevata ustanovitev posebne komisije, ki naj preveri trditve uslužbencev, obišče delavnice ter izdela predloge za rešitev nastalih vprašanj.

Naš list je večkrat poročal o nevdružnih razmerah na openskem tramvaju. (Bivši direktor je svojčas zavrnil naše trditve.)

Tudi danes poudarjamo, da so razmere nevdružne. Skrajni čas je, da se celotna zadeva openskega tramvaja dokončno reši.

«Šagra terana in pršuta» v Repnu

V Repnu je bila preteklo soboto in nedeljo tradicionalna «šagra terana in pršuta». Oba dneva je bilo v tej prijazni vasi izredno živahno.

Pobuda je zelo dobra, saj spodbuja kmete - vinogradnike in obenem pospešuje turizem. To so potrdili tudi razni govorniki, ki so spregovorili ob otvoritvi «šagre».

Novost na letošnji prireditvi je bil tako imenovani «mini zoo», ki so ga pod vodstvom požrtvovalnega občinskega svetovalca Egidija Baisa priredili šolski otroci in dijaki iz Repna. Ta pobuda je bila prava zanimivost zlasti za otroke tako iz mesta kot s podeželja.

Sporočilo KASTE

KASTA nudi informacije o delovnih mestih za:

50 delavk, 1 uradnico, 1 prodajalko, 1 diplomirancu z znanjem italijanščine, nemščine in srbohrvaščine, 2 knjigovodkinji, 1 šivilji, 1 frizerki, 1 diplomirancu z znanjem italijanščine in nemščine.

70-letnica prosvetnega društva v Bazovici

Prosvetno društvo Lipa v Bazovici bo slovesno proslavilo svojo sedemdesetletnico. V polnem teku so priprave na veliko slavo, ki bo v nedeljo 27. julija. Kot smo izvedeli bo slavo trajalo več dni.

Sedanje prosvetno društvo je na-

slednik pevskega društva Lipa, ki je bilo eno izmed najbolj znanih na Primorskem. Kot vsa slovenska društva je bilo tudi društvo Lipa zatrt pod fašizmom. Toda zatrt samo na videz, kajti zavedni Bazovci so slovensko pesem še naprej v največji konspiraciji gojili. Po osvoboditvi je bilo društvo obnovljeno in tudi danes aktivno deluje njegov zbor.

V okviru športnega dneva, ki ga je preteklo nedeljo priredilo športno društvo Polet na dvorišču Prosvetnega doma na Opčinah je bil tudi zelo posrečen nastop mladih kotalkarjev. Športno društvo Polet spada med zelo delovna športna društva.

Iz goriške pokrajine

Spominska slovesnost v Doberdolu

Dne 11. julija je bila v Doberdolu slovesna spominska proslava ob 25-letnici tragične smrti Jožeta Srebrnič, dr. Mirko Primožič, ki je zastopal SKGZ, predstavniki italijanskih garibaldincev in bivših političnih preganjancev iz goriške pokrajine. Govorila sta poslanec Mario Lizzerio in Mirko Kapelj iz Trsta, Kapelj je obširno govoril o življenju in delovanju Jožeta Srebrnič tovariša in prijatelja.

Na proslavi je sodeloval tudi pevski zbor prosvetnega društva Jezero iz Doberdola.

Predstavniki sekcije KPI iz Doberdola so ob tej priložnosti položili venec pred ploščo v spomin padlih v osvobodilni vojni.

Prireditve je potrdila, da je spomin na Srebrnič, neuklonljivega borca za pravice delovnega ljudstva, še vedno živ tako med Slovenci kot tudi med Italijani.

Festival «Dela» v Doberdolu

V soboto, nedeljo in ponedeljek (19., 20. in 21. julija) bo v Doberdolu festival Dela. Vse tri večere pester zabavni spored in ples. Igral bo ansambel The Lords iz Ronk. V nedeljo ob 18. uri zborovanje. Govori deželni svetovalec Dušan Lovriha. V soboto ob 20. uri tekmovanje v briškoli. (Nagrajci za zmagovalce: srnjak in kaški pršut). Vljudno vabljeni.

Festival «Dela» v Zgoniku

V soboto, nedeljo in ponedeljek (19., 20. in 21. julija) bo festival Dela v Zgoniku. V nedeljo popoldne bo koncert godbe iz Prvačine, ob 19. uri zborovanje. Govorita Stojan Spetič, član federalnega komiteja KPI in Silvano Bacicchi, tajnik deželnega komiteja KPI. Vse tri večere plesna zabava. V soboto igra ansambel Kras, v nedeljo ansambel iz Prvačine, v ponedeljek pa ansambel iz Podlonjerja.

Vljudno vabljeni.

Slov. strokovna šola

doslej postavljali določeni krogi.

Dr. Perišič je povedal tudi, da bo vprašanje italijanske šole v Bujah rešeno in da so pristojne oblasti ukrenile vse kar je potrebno za odprtje te šole, ki bo imela prva dva razreda splošne smeri z možnostjo specializacije v industrijsko ali trgovsko smer v naslednjem letniku.

Kot je znano, so se določeni krogi doslej izgovarjali, da se slovenska srednja strokovna šola v Trstu ne more odpreti dokler ne bo odprta podobna italijanska šola v Bujah.

Militarizem

Nixon se je zavzel za oživiljenje ameriškega idealizma, da bi se postavili po robu izolacionistom, ki odkrito napadajo oborožene sile ZDA. Prizadeva si pobotati nosilce militarizma z njihovimi nasprotniki in začrtati skupno linijo razvoja vojaško - industrijsko - znanstvenega kompleksa. Razglasil je, da mora biti obrambni sistem dežele v službi nacionalne politike, da je vsak človek v uniformi najprej državljan in šele na to vojak, da se stroški za obrambo ne smejo uporabljati za spreminjanje Pentagona v državo v državi in da ZDA ne bi smele postati država - garnizija in svetovni žandar. To je obširen program in za njegovo izpolnitev bo treba prispevati mnogo naporov.

Vojaška politika in strateška koncepcija nove vlade še nista dokončno oblikovani. Mnogi faktorji napotijo človeka na sklep, da bo v njeni osnovi želja ZDA, da ostanejo tudi v prihodnje pričujoče na vseh strateških področjih sveta in da na njih celo utrdijo svoje pozicije, toda to naj bi napravile na nekoliko spremenjen način - ob manjši neposredni pritegnitvi oboroženih sil in večji uporabi drugih komponent sile (političnih, propagandnih, psiholoških, gospodarskih in drugih). Pri tem bodo iskali tudi nove odločitve za naglo pošiljanje oboroženih sil na področja krize in spopadov po vsej zemeljski obli. Za zdaj kaže, da bo oborožena sila v mednarodni politiki ZDA tudi v prihodnje na vidnem mestu.

Občni zbor SPZ

no usmerjena», da njegovo društvo te značilnosti ne more sprejeti in v tej zvezi zaključil: «Na našem zadnjem občnem zboru smo se pohvalno izrazili o združitvi le ker do takrat ni odbor SPZ zavzel še nobenega stališča, ki bi bilo v nasprotju s splošnimi interesi našega društva. Naši pridržki pa so še vedno ostali (proti združitvi, op. p.) in prav danes jih bomo še bolj podkrepili in če bo potrebno tudi potegnili logične zaključke ob novem momentu, ki naj bi po želji nekaterih nastal v SPZ». Proti koncu svojega govora je A. Terčon postavil vprašanje pristopa SPZ v ARCI in dejal: «Glede pristopa SPZ v ARCI je naš odbor sprejel naslednji sklep: smo absolutno proti vstopu, če pa bi do tega danes prišlo, bo naše društvo izstopilo iz SPZ».

A. Kalc (Prosek-Kontovel) je odklanjal pristop v imenu svojega odbora, U. Vrabc je odklonil pristop (verjetno v imenu odbora Galusa).

Na podlagi navedenih citatov A. Terčona se slika dogajanja na 18. občnem zboru precej spremeni. Njegov nastop zelo resno postavlja vprašanje, ali je bila res polemika okrog ARCI pravi kamen spetike? Ali pa je vprašanje ARCI le lažna tarča, okrog katere se je zadeva sukala, da bi se prikrilo pravo bistvo vprašanja, t. j. kulturno - prosvetne usmeritve SPZ in vključitve ter delovanja vseh tistih sil, ki se sklicujejo na napredno, laično - demokratične, protifašistične in družbeno angažirane misli?

Bodimo jasni kot je bil jasen

A. Terčon: naj bo SPZ organizacija, ki naj bo zaprta na levo in odprta na desno po skupinah v praksi propadlih poskusov diskriminacije proti komunistom ali pa naj bo kulturno - prosvetna organizacija, ki naj v svojih vrstah združuje vse laično, napredno, demokratično, protifašistično, družbeno angažirano usmerjene Slovence? Bistvo vprašanja na 18. občnem zboru SPZ je bilo to in nobeno drugo.

Ne smemo pozabiti na članek ki je bil objavljen v «Kat. glasu», v katerem se postavlja vprašanje ne samo ARCI, pač pa tudi kandidata za predsednika SPZ. Ta članek je označil kandidata za političnega voditelja KPI in je potegnil zaključek, da «nekateri» skušajo «komunistizirati» SPZ.

Zato razumemo nastop predstavniške odbora nabrežinskega društva, ki je svoj prvi izsiljevalni «aut-aut» postavil v zvezi z nekakšno name-ravano preusmeritvijo SPZ in ne v zvezi z ARCI. Prav zato se je veselo poživljal na demokracijo v SPZ in začel nastopati kot nek Jupiter, ki z bliski v rokah zahteva od SPZ, naj se podredi njegovemu mišljenju.

Zato ni čudno, da so prav A. Terčon, S. Pertot, U. Vrabc, politizirali vso zadevo s pomočjo «Kat. glasa», «Slovenske skupnosti», «Slovenske levice» in... mimogrede «Gospodarstva».

Zakaj gre tu? A. Terčon je lahko med voditelji Slovenske skupnosti, U. Vrabc je lahko predsednik (ali je?) Slovenske levice, S. Pertot je lahko med glavnimi pobudniki in voditelji Slovenske levice, a nihče jim ne sme reči nič, če so istočasno tudi prosvetni delavci. In v resnici jim nihče nič ne očitava, nasprotno, lepo je od njih, da so eno in drugo. A po njihovi logiki komunisti ne smejo biti prosvetni delavci, bognasvaruj če pa postanejo izvoljeni voditelji prosvetnih organizacij. Zakaj? Naj nam povedo, zakaj ne bi smeli komunisti biti eno in drugo. To je neko čudno zverženo pojmovanje, ki temelji na izsiljevanju in pomanjkanju demokratičnega čuta in demokratične mentalitete. Je najbolj prozoren poskus diskriminacije velikega dela slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, v organizaciji, ki ji tčijo korenino v NOB in ne pri nasprotnikih NOB.

Rezultat političnega izsiljevanja je bil ta, da se je vse zgodilo po volji A. Terčona, U. Vrabca in S. Pertota. Predstavniki 22 od 29 društev so sprejeli v imenu enotnosti predloge, ki so sloneli na izsiljevanjih in dobro orestirani kampanji. Najslabši rezultat pa je bil ta, da je šlo mimo občnega zbora mnogo predlogov za izboljšanje dela SPZ, za okrepitev njene vloge, medtem ko bi demokratična dialektika, če bi jo vsi sprejeli (tudi A. Terčon) lahko spravila z dnevnega reda (s pozitivnim in negativnim izidom) vprašanje, o katerem se je toliko razpravljalo in ki ni bilo načelnega značaja.

Spletka okrog ARCI s strani nekaterih mrež in izsiljevanj, ki so prikrivala druge, politične cilje, dokazuje, da bodo jutri, ko ne bo ARCI na devnem redu, isti ljudje zagrabili druge argumente za ponovitev iste in še slabše igre.

Ali ne bi bilo boljše, da bi se odločili enkrat za vselej za jasna stališča in jasne pojme? Ali je enotnost za vsako ceno vedno sprejemljiva? Ali je sprejemljiva celo v primeru izsiljevanja, teptanja čemokratičnih načel in demokratične dialektike?

DELO
glasilo KPI za slovensko
narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Ureja uredniški odbor
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.
Torrebianca 12